

N., Bruno. (2005). *The study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts*. (2nd ed.). Urbana and Chicago: University of Illinois Press. Pages 513

พชร สุวรรณภาชนี่*

suwannaphachana@gmail.com

The Study of Ethnomusicology ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2548 (ค.ศ.2005) ปรับปรุงจากฉบับพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2526 (ค.ศ.1983) เป็นหนังสือที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการมานุษยวิทยาดนตรีและผู้สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและวัฒนธรรม และถูกใช้เป็นตำราเรียนมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) ในมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วโลก ผู้เขียนคือ Bruno Nettl (ค.ศ.1930 - ปัจจุบัน) ผู้เป็นทั้งนักวิจัย นักวิชาการ นักประวัติศาสตร์ และศาสตราจารย์ทางดนตรีและมานุษยวิทยา ที่มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการว่าเป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งสังคมวิชาการทางมานุษยวิทยาดนตรี (Society for Ethnomusicology) และเป็นบรรณาธิการ วารสาร *Ethnomusicology* ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของศาสตร์นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2493 (ค.ศ.1950) จนถึงปัจจุบัน

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นผลงานสำคัญเล่มหนึ่งในจำนวนข้อเขียนวิชาการจำนวนมากของ Nettl ซึ่งให้ความรู้เบื้องต้นและสถานภาพของมานุษยวิทยาดนตรี เรียบเรียงจากประสบการณ์วิจัยวัฒนธรรมดนตรีและการสอนมานุษยวิทยาดนตรีในมหาวิทยาลัยของ Nettl ตลอดระยะเวลามากกว่า 50 ปี อ้างอิงข้อมูลจากการวิจัยดนตรีของชาวอเมริกันพื้นเมือง Blackfoot Indian (1960s และ 1980s) วัฒนธรรมดนตรีอิหร่าน (1966, 1968-1969, 1972, 1974) และวัฒนธรรมดนตรีในอินเดียตอนใต้ (1981-1982) สำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 Nettl ต้องการฉายภาพของสถานภาพและความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดนตรีผ่านประเด็น (issues) และแนวคิด (concepts) ของการศึกษาทางมานุษยวิทยาดนตรี (หน้า xii-xiii) เพิ่มเติมจากที่ได้นำเสนอในการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ 22 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ.1983) Nettl ให้เหตุผลของการปรับปรุงเนื้อหาไว้ในคำนำโดยสรุปว่า วัฒนธรรมดนตรีของแต่ละสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดนตรีบางชนิดสูญหายไป บางอย่างปรับเปลี่ยน บางอย่างผสมผสานหลอมรวมกัน

* อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

โดยเฉพาะในสังคมที่เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมดนตรีในหลายภูมิภาคทั่วโลกมีการไหลเวียน ข้ามพรมแดน ขั้วซ้อนมากขึ้น

สำหรับโครงสร้างเนื้อหาโดยรวมยังคงใช้ตามรูปแบบการพิมพ์ครั้งแรก ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนแรก ดนตรีของโลก (Part 1: The Musics of the World) (หน้า 3-132) ประกอบด้วยบทความจำนวน 9 บท (บทที่ 1-9) กล่าวถึงประเด็นและแนวคิดเชิงปรัชญา ญาณวิทยาของมานุษยวิทยาดนตรี ตั้งแต่นิยาม การให้ความหมายของมานุษยวิทยาดนตรี ดนตรีคืออะไร รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี และวิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (comparative study) ในการศึกษาดนตรีของโลกในบริบททางสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีทั้งความเป็นสากล (universal) และความหลากหลาย (varieties) ในดนตรี

ส่วนที่สอง ในสนาม (Part 2: In the Field) (หน้า 133-214) ประกอบด้วยบทความ 6 บท (บทที่ 10-15) กล่าวถึงเครื่องมือของนักมานุษยวิทยาดนตรีคือการทำงานสนาม ความสำคัญของการทำงานสนาม จริยธรรมของนักวิจัย มุมมองคนในและคนนอก แนวคิด กระบวนการ และเทคนิคการทำงานสนาม รวมทั้งการทำงานสนามเพื่อการรวบรวมและจัดทำพิพิธภัณฑ์ดนตรี

ส่วนที่สาม วัฒนธรรมของมนุษย์ชาติ (In Human Culture) (หน้า 215-356) ประกอบด้วยบทความ 9 บท (บทที่ 16-24) ในส่วนนี้ Nettl เน้นย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมผ่านการทบทวนความหมายของวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าดนตรีทั้งเป็นวัฒนธรรม และเป็นวัฒนธรรมย่อยในสังคม การทำงานสนามเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมดนตรีของมนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ส่วนที่สี่ ในความหลากหลาย (Part 4: In All Varieties) (หน้า 357-446) ประกอบด้วยบทความ 7 บท (บทที่ 25-31) Nettl กล่าวถึงความแตกต่างหลากหลายของดนตรีในมิติต่างๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในความจริงแท้ (authenticity) รูปแบบ (style) และคุณค่าดนตรี (musical value) ประเด็นที่ Nettl หยิบยกมาอภิปรายให้เห็นเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ความหมายที่ซ่อนอยู่ในศัพท์เฉพาะทางดนตรี (musical taxonomies) เครื่องดนตรี (musical instruments) การเรียนการสอนดนตรี (teaching and learning) ผู้หญิงกับดนตรี (women and music) สะท้อนความหลากหลายของวัฒนธรรมดนตรีในโลกร่วมสมัยที่มีความซับซ้อน เลื่อนไหล ซ้อนทับกัน Nettl เชื่อว่าความหลากหลายจะเป็นประเด็นท้าทายของแนวคิดและวิธีการของนักมานุษยวิทยาดนตรีในคริสต์ศตวรรษที่ 21

ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้นอกจากให้ภาพรวมของการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีที่ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ในความเห็นของผู้อ่านพบว่า มี 2 ประเด็นที่ทำให้หนังสือเล่มนี้มีความโดดเด่น ได้แก่ หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นสถานภาพของการวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีและการปรับตัวของศาสตร์อยู่ตลอดเวลา และอีกประเด็นคือ รูปแบบการนำเสนอในงานเขียนกึ่งวิชาการกึ่งเรื่องเล่าที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของ Nettl ซึ่งมีทั้งความเป็นวิชาการและให้ความบันเทิงในเวลาเดียวกัน

ประเด็นแรก ด้วยความที่ Nettl เป็นนักวิชาการที่มีความถนัดลึกในศาสตร์ทั้งในเชิง ประเด็นและเชิงทฤษฎี ทำให้หนังสือมีความโดดเด่นในการเสนอประเด็นและแนวคิดของ การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในลักษณะสหวิทยาการ และใช้การวิพากษ์เพื่อตั้งประเด็น สิ่งนี้ สะท้อนว่า Nettl เป็นคนที่รอบรู้และเปิดกว้างทางความคิด ดังจะเห็นว่าในแต่ละบทความ นอกจากจะอธิบายด้วยแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีแล้ว ในบางประเด็น Nettl ยังหยิบยืมคำอธิบายหรือตั้งคำถามถกเถียงกับคำอธิบายของศาสตร์อื่นในเรื่องเดียวกัน Nettl เชื่อว่า มานุษยวิทยา คือการศึกษาดนตรีในบริบททางสังคมวัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมดนตรี ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยน ดนตรีเปลี่ยน ตาม การวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีจึงต้องปรับตัว ไข่มุมมองการวิพากษ์กับปรากฏการณ์ ดนตรีที่เกิดขึ้น เป็นที่มาของการเพิ่มเติมเนื้อหาของฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ที่แสดงให้เห็นมุมมองเชิง วิพากษ์ของการศึกษาวรรณคดีมากขึ้น โดยเฉพาะใน 4 ประเด็น ได้แก่ การทำงานสนาม ในวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยควรเป็นอย่างไร ทำอย่างไรการเขียนชาติพันธุ์วรรณนามจะมีคติน้อยที่สุด การศึกษาเครื่องดนตรีในยุคที่นิยมของเครื่องดนตรีเปลี่ยนแปลงไปควรเป็นอย่างไร และผู้หญิงกับดนตรี บทบาทและคุณูปการของผู้หญิงต่อวัฒนธรรมดนตรีเป็นอย่างไร

การทำงานสนามซึ่งเป็นเสาหลักของการวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรี Nettl ตั้งคำถาม กับคำว่า อะไรคือสนาม (field) และเมื่อความหมายของสนามเปลี่ยนแปลง และงานสนาม (fieldwork) เปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างไร ในบทที่ 14 You Call That Fieldwork?: Redefining the “Field” (หน้า 184-196) Nettl เสนอความคิดด้วยการสร้างนิยามใหม่ของ สนามที่ก้าวข้ามพื้นที่สนามเดิมซึ่งสนใจสนามที่ไม่ใช่ตะวันตก (Non-Western) ในลักษณะ สังคมแบบดั้งเดิมมาสู่สนามของพื้นที่ร่วมสมัยซึ่งอาจเป็นตะวันตก (Western) หรือถิ่นที่ของผู้วิจัยเอง (In one’s own culture) ก็ได้ สนามอาจเป็นพื้นที่ทางกายภาพ ชนบทหรือเมือง หรือสนามอาจเป็นพื้นที่ทางจินตนาการ ออนไลน์ สนามจึงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ผสมผสาน ซับซ้อน เช่น ดนตรีสมัยนิยม (popular music) ดนตรีของชนกลุ่มน้อยหรือคนพลัดถิ่นในเมืองใหญ่ ดนตรีโลก (world music) ปรากฏการณ์และเหตุการณ์ดนตรีในสนามใหม่จึง สะท้อนประเด็นปัจจุบันของสังคมร่วมสมัย และการทำงานสนามที่ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม ทำให้เกิดประเด็นใหม่ในการศึกษาดนตรี เช่น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการ ประพันธ์ดนตรี จริยธรรมกับการทำงานสนาม ชนกลุ่มน้อยกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทาง ดนตรี คนพลัดถิ่นกับการใช้ดนตรี ชาตินิยมในดนตรี การเดินและการละคร ดนตรีกับการ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ และการข้ามพรมแดนของดนตรีในโลกสมัยใหม่ ซึ่ง ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ Nettl นำมาอภิปรายในการเรียนการสอนของหลักสูตรมานุษยวิทยา ดนตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกาในตอนท้าย

Nettl ตั้งคำถามเกี่ยวกับงานเขียนของนักมานุษยวิทยาดนตรีหรือที่เรียกว่าชาติพันธุ์วรรณนาดนตรีในบทที่ 17 ชื่อว่า “The Meat and Potatoes Book: Musical Ethnography” (หน้า 232-243) ตั้งแต่กระบวนการของการเขียนที่มีความหลากหลาย ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับรอบความคิดของผู้เขียน ทำให้งานเขียนเต็มไปด้วยอคติ เปรียบเสมือนเมนูอาหารที่ผู้ปรุงอาหารจะเลือกส่วนประกอบและวิธีการทำอาหารอย่างไร ในตอนท้ายของบท Nettl เสนอทางออกว่า ความเข้าใจวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง การยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลาย จะช่วยลดอคติของนักวิชาการได้

ในบทที่ 26 ชื่อ “The Creatures of Jubal: Instruments” (หน้า 376-387) Nettl ตั้งคำถามกับการศึกษาเครื่องดนตรี โดยยกกรณีศึกษาเครื่องดนตรีของชาวอิบรูว่าได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนาและบรรทัดฐานทางสังคม Jubal เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ของชาวอิบรูที่มีลักษณะทางกายภาพสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาและกฎเกณฑ์ทางสังคมก็มีผลต่อการใช้และบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี ดังนั้น นักมานุษยวิทยาดนตรีจึงควรให้ความสำคัญกับการให้คุณค่าเครื่องดนตรีของคนในสังคม นอกจากนี้ Nettl ยังเสนอว่า นักมานุษยวิทยาดนตรีต้องทำความเข้าใจการอธิบายเชิงประวัติศาสตร์ดนตรี ความหมายเชิงสัญลักษณ์ การจัดหมวดหมู่ของเครื่องดนตรีที่สัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของดนตรีในแต่ละสังคมวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ประเด็นสุดท้ายที่เป็นเนื้อหาใหม่ในบทที่ 28 “I’m a Stranger Here Myself: Women’s Music, Women in Music” (หน้า 404-418) Nettl แสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงกับดนตรีที่ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงในวงวิชาการมากนัก Nettl กล่าวว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้หญิงอย่างแนบแน่น และผู้หญิงก็มีบทบาทหน้าที่ในวัฒนธรรมดนตรีมาช้านาน ในเชิงวิชาการ นักวิชาการดนตรีผู้หญิงหลายท่านที่มีคุณูปการต่อการพัฒนาการของมานุษยวิทยาดนตรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวกับการเต้นรำ ละคร การแสดง

ประเด็นที่สองที่ผู้อ่านเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมได้แก่ รูปแบบการนำเสนอ การสื่อสารผ่านงานเขียนที่ถึงวิชาการถึงเรื่องเล่า การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสอดแทรกอารมณ์ขัน ตั้งแต่ชื่อแต่ละบทที่ใช้คำเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของเนื้อหา ตัวอย่างเช่น *The Universal Language: Universals of Music, Apples and Oranges: Comparative Study, The Shape of the Story: Remarks on History* เป็นต้น ด้วยเนื้อหาสาระที่เข้มข้นทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการทางมานุษยวิทยาดนตรีและรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและมีอารมณ์ขัน ทำให้หนังสือ *The Study of Ethnomusicology: Thirty-one Issues and Concepts* เป็นทั้งหนังสืออ้างอิงเล่มสำคัญของนักวิชาการมานุษยวิทยาดนตรี และหนังสือที่ให้ความรู้กับผู้อ่านที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่หนังสือเล่มนี้ Bruno Nettl ยังเป็นผู้เขียนหนังสือเล่มอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีที่น่าสนใจอีกหลายเล่ม อาทิ *Theory and Method in Ethnomusicology* (1964), *Heartland Excursions: Ethnomusicological*

Reflections on Schools of Music (1995) *Nettl's Elephant* (2010) กล่าวได้ว่า ถ้าใครสนใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและวัฒนธรรม หนังสือเล่มนี้คือคำตอบที่เปิดกว้างนำไปสู่ข้อถกเถียงที่จะช่วยให้เข้าใจความหลากหลายของวัฒนธรรมดนตรีและศาสตร์ทางมานุษยวิทยาดนตรีได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- N., Bruno. (2005). *The study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts*. (2nd ed.). Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Hebert, D. G. (2007). Bruno Nettl's the study of ethnomusicology: Thirty-one issues and concepts: An essay review. *International Journal of Education & the Art*, 8 (Review 2). Retrieved from <http://ijea.asu.edu/v8r2>
- Bruno Nettl. (n.d.). Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Bruno_Nettl